

celona, el 1160, en què R. Berenguer IV contribueix amb tot el que es necessiti de les parets dels banys «vel de toto edificio, sive de ipsa *cenia*» (Villanueva, *Vi Lit* XVIII, 294). El nostre *RMa* posa *cenia* a tall de mot llatí, en el seu vocabulista del S. XIII, encapçalant diversos mots àrabs, nominals i verbals, d'aquesta arrel.

Apareix sovint en Llull; i els seus mss. el posen en part amb *é* i en part ja en variant moderna en *í*: «aquell hom havia un ort, en què un bou tirave aygua de una *síma* ---, l'ase lo aconcellà que lo vespre no menjàs la civada, per ço que l'endemà no l mesés hom a tirar la *sénia*, e que pausàs» (*Merav* II, 148.7, 148.12); i així va seguint en aquesta història fabulística, alternant-hi també les formes *sénia* 148.15, 148.16 i *síma* 148.25; així en l'ed. *NCl*, mentre que l'ed. Ag. (I, 245) hi posa *síma* totes cinc vegades, però advertint a la primera que l'altre ms. porta *cenia*. Així en el *Blanq*: «l'ase qui mena la *cenya*», «un ase qui menava la *cenya*», *NCl* I, 156.10, 188.17 (*ny* mera grafia per *ni* per evitar que la confonguin amb *m*) Ja havia penetrat fins al Ross. a mj. S. XIV: la primera vegada dins el recinte reial, «ad opus *senhie* castri regis Perpiniani» a 1340; però després s'assenyala bastant en docs que, almenys en part, són privats: «roncinum pro rotando *ciniam*», a 1419 I l'*InvLC* el cita en un doc. de 1516, i diverses vegades en un de 1430

Amb *í* també en Eiximenis, que va posar-ho en un seu poema juvenil, després prosificat en el *Ll de les Dones*, on, dins un llarg passatge on queden (encara més en les línies anteriors i següents) una munió de consonants i de versos intàctes, la frase *menar la cinia* s'usa en el sentit figurat de 'treballar durament i penosa': «tu qui est bona e leyal a ton enamorat, no u fas axí com fan les donzelles de Roma, e moltes dones matidades, qui tres o quatre ne tenen en color, e a tots fan de matí *menar la cinia*, e al vespre truffen-se de tots», § 29 (en vers podia dir «com donzelles de Roma / no u fes, per qui ha *menat / ciní*' al matí mant home / e al vespr' han-se'n trufat», *EntreDL* I, 188, vers 5r).

Recollit des d'antic pels nostres lexicògrafs: Busa-N. «*síma* per traure aygua: antlia»; OPou («*cenia* o noria: antlia, ecthebesia, machina ad hauriendam aquam irriguam», *TbPu*, 43; «*síma*, molí ---», *DTo* 1647) Avui és un mot ben conegut en tot el domini lingüístic: sens dubte més que enlloc en el territori continental des de l'Ebre al Sud, però això en gran part obeeix a la geografia mateixa, a les diferències regionals en les condicions naturals i humanes. Pel que fa a les formes del mot, és *sénia* pertot des de l'Ebre al Sud, en el Ross. i a Eiv., però *síma* (quasi sense excepció) des de la línia Lleida-Tarragona i a les dues Balears

Les dades d'*AlcM*, en línies generals, no són gaire errades, però sí inexactes i n'hi ha de falses. Com que en tinc moltes, reexclides totes de viva veu, sobre el terreny i de gent que hi viu i treballa, puc desmentir: que es pronuncii amb è oberta, que atribueix a tres poblacions del Princ. i una del P. Val: el timbre amb

é és unànime.¹ Detallo les dades oïdes personalment. Amb *é* pertot en el domini val.: Guardamar, Benissa, Alginet, Alcúdia de Carlet, Bétera, Valls de Segó, Moncofa, Vilafranca, Catí, Coves de V., Alcalà de Xivert (1961-63). Pertot *sénia*. Després hi ha un illot, a Vinaròs i Benicarló (1961), on *ní* s'ha fusionat donant *séya* (cas localíssim en cat., en contrast amb el cast. i port., on hi ha *aceña*, *acenha* o *azenba*² generals) Giner M. i EValor confirmen que és pertot *sénia* (1935, 1950, «El Camí», 14-iv-1934).

Cat. occidental. Comencem remetent a la bella descripció de Bladé Desumvila sobre la *sénia* del seu poble, en el qual s'aplica al total de «hort amb casa, corral i *síma*» (en el llibre *Benissanet*, ja p. p. *La Nostra Revista* VI, 1952, 455); en efecte, així a tota la Ribera d'Ebre: l'Aubasta és una *sénia* que hi ha vora el gran riu a Miravet, a les Gleres (1936); d'altres descripcions es podrien isolar en els capítols de l'Ebre de Corromines (*Silèn* xv-xix), *sénia* Almatret (1935); ja he parlat d'Alfés; i a la rodalia de Lleida i les Garrigues ja comença l'àrea de *síma*, si bé val a dir que en tot el domini occidental n'hi ha ben poques. A les descripcions del B de Maldà es troben totes dues formes, segurament d'acord amb l'ús local corresponent: «a ponent és la Hylla, que és una gran horta, ab sa *síma*, y altre *síma* al costat del jardí de Vilalba»; «quedan al rededor de la ciutat moltes hortas, que allí ne diuhen *senias*, y bastant poblada dita ciutat ---» (*Excursions*, pp. 12, 62)

En l'ús barceloní i de tot el català central no es coneix altra forma que *síma*; ja almenys des del Penedès (*sínia*, Vilafranca, 1955). En les comarques gironeses se submergeix el mot i la cosa (p. ex. a Cervià de Ter negaren que s'usi, si bé acceptaren *síma*, 1964), però és perquè en tota aquesta zona en fa l'ofici la *poaranca*. No obstant reapareix en el NE de l'Emp, però en la forma *síma*: ús com a genèric toponímic i incloent-hi una horteta. *la síma d'en Zifra*, *la síma d'en Cantare*, p. ex., a Llança, 1958. En fi també és *síma* la forma de Menorca (*AlcM*) i de Mallorca: dades abundoses i localitzades vastament en el dtcc, i *BDLC* XII, 183; a Alaró prenc nota de dues masietes en els afores, que em qualifiquen de *síma*(a), fent constar «és una *sínia*» (*S'Hort d'en Diviu*, nom propi d'una, 1963) En canvi hi ha *é* a les Pitiüses («*cénia*» Eiv., *BDLC* XIII, 28, «s *pou* d'a *séni* a Formentera, 1963).

I és notable que la forma amb *e* reaparegui en el Ross, on és quasi general: *una séni*, *la séni*, Trullars, Alenyà, Canet, Cases de Pena, car només a Illa (1960) anoto *la sími*, com a nom d'una partida (que figura així també en el cadastre de 1832). Tirant al NO, hi ha allà una forma amb una singular transposició *la séyna* Llupià, Nefiac, *La Seima* o *La Sama* a Catllà (no dubtem de la identitat del mot, car a Llupià em contaren que a *La Seima* abans hi havia «una màquina que feia que l'aiga muntava sola», 1960); a les Cases de Pena nom d'una propietat «amb un pou que mai s'eixuga», i en els altres funciona com a afeblatiu. La forma amb transposició s'explica si el mot i la cosa es difongue-